

Czy to faszyzm? Przegląd ujęć i próby rozpoznania

Treść zajęć:

Zajęcia skupiają się na próbie odpowiedzi na dwa pytania: 1) czym jest faszyzm? 2) czy mamy z nim (znowu) do czynienia – zarówno ogólnie współcześnie jak i w danych, konkretnych przypadkach? Celem zajęć nie jest zapoznanie z dokładną historią faszyzmu, okolicznościami jego powstania i pokonania (po raz pierwszy) oraz z konkretnymi geograficznymi wariantami. Faszyzm zostanie tu potraktowany jako zjawisko ogólne i z perspektywy kultury. Uwzględniając historyczny charakter i usytuowanie tego zjawiska będziemy na podstawie rozpoznania innych autorów rekonstruować szczególne cechy, które faszyzm charakteryzują i w jakich się przejawia. Będziemy też zastanawiać się w jakim zakresie współcześnie można dostrzec te cechy (powrót faszyzmu lub jego mutacje) a w jakim nie. W razie potrzeby sięgniemy także do przykładów i przypadków z dyskursu medialnego, popkultury, polityk publicznych. Przykładowe tematy wchodzące w zakres zajęć to np.: relacje faszyzmu z nowoczesnością, kapitalizmem, religią, narodem i państwem; (ir)racjonalność i myślenie spiskowe; darwinizm społeczny, rasizm i eugenika; wzorce genderowe oraz ogólnie kwestie męskości i kobiecości; style życia; specyfika psychologiczna i osobowość autorytarna; teza o banalności zła; faszyzm w Polsce; alt-right, technofaszyzm; „eko”faszyzm; rasyzm...

Przebieg zajęć i zasady zaliczenia:

Ocena końcowa zostanie wystawiona na podstawie aktywności i obecności.

Zajęcia będą polegać na uważnej lekturze, rekonstrukcji i dyskusji wybranych książek lub ich fragmentów. Będą one wcześniej przez prowadzącego przesyłane (jeśli są dostępne elektronicznie) lub wskazywane do wypożyczenia czy „zdobycia”. Dokładny zakres tematów i lektur będzie zależeć od rozwoju zajęć i zapotrzebowania. Prócz tego mogą być zadawane prace domowe – przede wszystkim przygotowanie przykładów, które potem na zajęciach możemy omówić jako przykład lub antyprzykład.

Nieobecność (usprawiedliwiona lub nie) na połowie lub więcej z odbytych zajęć automatycznie uniemożliwia ich zaliczenie. Dopuszczalne są dwie nieusprawiedliwione nieobecności. Każda kolejna nieusprawiedliwiona nieobecność obniża możliwą maksymalną ocenę o pół stopnia. Prócz zwolnienia lekarskiego prowadzący decyduje czy dana sytuacja lub dokument są dostatecznym usprawiedliwieniem. Przypadki indywidualne proszę zgłaszać na początku semestru. Jest możliwość uzyskania wsparcia, pomocy lub wyjaśnień na konsultacjach (terminy dostępne w USOS), ale nie ma możliwości "odrabiania" nieobecności.

Przykładowe lektury:

- Adorno, T.W. i inni (2010) „Osobowość autorytarna”, Wydawnictwo Naukowe PWN
- Arendt, H. (2010), „Eichmann w Jerozolimie: rzecz o banalności zła”, Znak
- Bataille, G. (2024), „Psychologiczna struktura faszyzmu”, Słowo/Obraz Terytoria
- Borejsza, J. i inni (1979), „Faszyzmy europejskie (1922–1945) w oczach współczesnych i historyków”, Czytelnik
- Eco, U. (1995) „Ur-faszyzm”, New York Review of Books
- Fromm, E. (2005), „Ucieczka od wolności”, Czytelnik
- Garner, I. (2023), „Za Putina: mroczny portret faszystowskich ruchów młodzieżowych w Rosji”, Prześwity
- Grott, O. (2007), „Faszyści i narodowi socjaliści w Polsce”, Nomos
- Herer, M. (2024) „Skąd ten faszyzm?”, Wydawnictwo Krytyki Politycznej
- Home, S. (2025), „Fascist Yoga. Grifters, Occultists, White Supremacists, and the New Order In Wellness”, Pluto Press
- Horkheimer, M., Adorno T.W. (2010), „Dialektyka oświecenia”, Wydawnictwo Krytyki Politycznej
- Jarska, N. (2011), „Idealne kobiety. Sekcja Kobięca Falangi 1934–1950”, Werset
- Kertzer, D.I. (2016), „Papież i Mussolini. Nieznana historia Piusa XI i rozkwitu faszyzmu w Europie”, Czarne
- Klein, N. (2024), „Doppelganger: A Trip into the Mirror World”, Muza
- Littell, J. (2009), „Suche i wilgotne: krótka wyprawa na terytorium faszysty”, Wydawnictwo Literackie
- Paxton, R.O. (2005), „Anatomia faszyzmu”, Rebis
- Ryszka, F. (2021), „Państwo stanu wyjątkowego: rzecz o systemie państwa i prawa Trzeciej Rzeszy”, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR
- Theweleit, K. (2015), „Męskie fantazje”, PWN
- Tooze, A. (2017), „Cena zniszczenia. Wzrost i załamanie nazistowskiej gospodarki”, Napoleon V
- Witkowski, P. (2023), „Faszyzm, który nadchodzi”, Bęc zmiana
- Zaremba Bielawski, M. (2014), „Higieniści: z dziejów eugeniki”, Czarne